

ЕЛЕКТОРАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДСУМКІВ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2007 РОКУ

Проаналізовано основні електорально-географічні особливості позачергових парламентських виборів в Україні 2007 року. Проаналізовано основні зміни електорально-географічної ситуації в державі у порівнянні до парламентських виборів 2006 року та інших попередніх виборчих кампаній.

The basic electoral-geographical features of extraordinary parliamentary elections in Ukraine are analyzed to a 2007 year. The basic changes of electoral-geographical situation are analyzed in the state in comparison to parliamentary elections in 2006 and other previous hustings.

Вперше в історії України відбулися дострокові парламентські вибори. Їх результати дають інформацію для аналізу не лише політологам і соціологам, але й представникам інших наукових дисциплін, зокрема й політико-географам. Попри те, що загальні результати цих виборів не дуже істотно відрізняються від попередніх, в умовах дуже нестійкого балансу, що існує між різними групами політичних сил в Україні, навіть порівняно невеликі зміни у результатах можуть призвести до кардинальної зміни політичної ситуації у країні в цілому. Відповідно до цього, є надзвичайно цікаво і необхідно дослідити всі ті зміни, які відбулися в електоральній географії виборів, а також виявити основні тенденції, які проявилися за півтора роки розвитку електорально-географічних процесів в державі.

Внаслідок того, що парламентські вибори тільки відбулися, їх результати не досліджені в достатній мірі жодною із наукових дисциплін.

Основні питання, які виносяться для аналізу в даній статті – макрорегіональні особливості електоральної підтримки окремих партій і блоків – учасників виборчого процесу, а також електорально-географічні процеси і тенденції, які проявилися за період від попередньої парламентських виборів.

Дострокові парламентські вибори 2007 року відбулися всього за 1,5 роки після проведення чергових виборів. Причиною дострокових виборів стали складні і різновекторні процеси, що відбувалися у взаємодії між Секретаріатом Президента, Верховною Радою та Урядом України. Серед найбільш вагомих причин можна назвати такі: 1) несподіваний перехід СПУ із однієї коаліції в іншу; 2) неможливість Президента співпрацювати із Урядом та мати вплив на нього; 3) обмеження повноважень президента чинною коаліцією, зокрема через новий Закон про Кабінет Міністрів; 4) масовий вихід народних депутатів із фракції опозиції та приєднання їх до коаліції; 5) офіційно виголошені наміри коаліції сформувати конституційну більшість у ВР до травня 2007 року.

Політичні процеси, які відбувалися в Україні протягом усього зазначеного періоду, призвели до певної зміни політичних орієнтацій населення, які мали, зокрема, і регіональний характер. Попри твердження багатьох політиків, особливо із табору коаліції, про те, що

вибори нічого не змінять, певні зміни в електоральних симпатіях населення, все-таки, відбулися. Результати виборів основних партій і блоків по макрорегіонах України наведені у таблиці 1.

Для кращого осмислення результатів виборів їх підсумки наведені у розрізі основних електорально-географічних макрорегіонів – Західного, Центрального і Східно-Південного. До складу Заходу включені 7 областей, які до 1939-45 рр. не входили до складу СРСР; частка регіону по кількості виборців складає майже 20%. До складу Центру віднесені 9 областей та м. Київ, які розташовані в центральній і північній частині держави і є ареалом давнього розселення українців; частка регіону за кількістю виборців складає майже 33%. До складу Східно-Південного регіону входять 8 областей, АРК та м. Севастополь, територія цих областей інтенсивно освоювалась і заселялась лише з XVIII-XIX ст., а склад населення – неоднорідний; частка виборців регіону складає майже 48%.

Участь у виборах взяли лише 20 політичних партій та блоків, що є найнижчим показником за всю історію проведення парламентських виборів за партійними списками (1998 – 30, 2002 – 33, 2006 – 45). Це може пояснюватись як коротким строком проведення виборчої кампанії, так і розумінням більшості політиків та бізнесменів безперспективності "розкрутки" малорейтингових проєктів.

Явка на дочасних виборах була значно нижчою за традиційний для України показник ~70% і найнижчою за всю історію проведення всеукраїнських виборів – всього 62,4%. Традиційно явка була найвищою на Заході (понад 68%), що пояснюється більш високим рівнем політизації регіону та вищою часткою сільського населення (яке голосує завжди активніше); на середньому рівні була явка в Центрі і нижче середньої – на Сході і Півдні (60%); водночас, у політизованих останнім часом областях Донбасу, явка перевищувала середню і складала майже 66%. Співвідношення часток активних виборців за основними макрорегіонами залишилось практично таким же, як і в 2006 році (21:33:46 відповідно).

За партії і блоки, які подолали 3%-й бар'єр (як і в 2006 році їх 5), віддали свої голоси сукупно 89% всіх виборців, що є найвищим показником за всю історію парламентських виборів в Україні.

Таблиця 1. Основні результати дострокових парламентських виборів в Україні 2007 року (у розрізі макрорегіонів)

	Партія регіонів		БЮТ		НУНС		КПУ		Блок Литвина		СПУ	
	тис. гол.	%	тис. гол.	%	тис. гол.	%	тис. гол.	%	тис. гол.	%	тис. гол.	%
Захід	371,6	7,5%	2 451,6	49,3%	1 532,5	30,8%	74,0	1,5%	136,6	2,7%	78,6	1,6%
Центр	1 317,2	17,3%	3 430,6	45,1%	1 225,6	16,1%	385,1	5,1%	407,0	5,4%	185,7	2,4%
Схід і Південь	6 317,1	59,5%	1 271,0	12,0%	536,1	5,0%	797,3	7,5%	380,4	3,6%	403,4	3,8%
Україна	8 005,9	34,5%	7 153,2	30,8%	3 294,1	14,2%	1 256,3	5,4%	924,0	4,0%	667,8	2,9%

Партія регіонів, як і в 2006 році, здобула найвищий результат, при цьому поліпшила його більш як на 2 %. Традиційно, рейтинги партії на Сході і Півдні є найвищими (в 1,7 рази вище за середній), динаміка проти

2006 року позитивна і складає 1%; при цьому незначне погіршення результату сталося у найважливіших для партії областях Донбасу та Харківській. В Центральному регіоні партії вдалося найбільшою мірою поліпшити

свій результат, піднявши рейтинг більш як на 4%; зазначена динаміка практично однаково проявилася у всіх областях, найбільше (майже +7%) – у Кіровоградській, найменше (понад 3%) – у Києві й області. В областях Заходу, які, традиційно, найменш прихильні до "регіоналів", партії також вдалося поліпшити рейтинг на 1,5%; приріст у всіх областях склав від 1% і більше (найбільше – у Рівненській – 3% та Чернівецькій – 4%). На області Сходу і Півдня припало майже 79% всіх голосів за партію (у 2006 р. – майже 83%), на Центр – більше 16% (більше 13%), на Захід – менше 5% (менше 4%). Отже, основні зрушення в територіальній структурі виборців партії припали на Центральну Україну, яка у порівнянні з 2006 роком забезпечила помітно вищий (в 1,3 рази) результат за партію.

Блок Юлії Тимошенко, як і 1,5 роки тому, посів 2 місце, але при цьому розрив із 1-м місцем істотно скоротився. В середньому по Україні блок поліпшив результат більш як на 8%, при цьому всі без винятку регіони показали вищий (у %) результат. Найбільшим у відносному вираженні приріст результату зафіксований на Заході – майже 17% (в 1,5 рази проти 2006 року); найсильніше виріс результат в галицьких областях, Буковині та Рівненщині (16-20%), найменше – на Закарпатті (менше як на 9%). Дещо менше результат змінився у Центрі – 10% (менш як в 1,3 рази); найбільше зростання – на Вінниччині (понад 16%), найменше – у Києві, Чернігівській та Кіровоградській областях (6-7%), в решті областей – близько до середнього по регіону. Помітно менше результат БЮТ змінився на Сході і Півдні – лише 3% (більш як в 1,3 рази); найменшою мірою – в Криму і Севастополі (0,2 і 0,6%), а також Донбасі (1,4%); в решті областей регіону результат зріс майже на 4-6%. Відбувся також і певний регіональний перерозподіл голосування за БЮТ: зменшилася частка Центру у кількості голосів за блок із більш як 51% до 48%, натомість істотно зросла частка Заходу із 30% до 34%, та, незначно, Сходу і Півдня – із менш як 18% до понад 18%.

Блок "Наша Україна – Народна Самооборона" практично повторив результат півторарічної давності, набравши трохи більше 14% голосів. Загалом по Україні результат блоку зріс усього на 0,2%, але по різних регіонах динаміка електоральних симпатій була не однаковою. Так, на Заході, який є електоральним ядром для партій, що входять до блоку, "НУ-НС" зазнав основних втрат, погіршивши свій результат більш як на 2%; особливо помітною втрата рейтингу була в Івано-Франківській (9%), Чернівецькій (майже 7%) та Рівненській (майже 5%) областях, лише на Закарпатті вдалося поліпшити результат 2006 року більш як на 5%. В областях Центру результат поліпшився у порівнянні до минулорічного в середньому на 1%; водночас, тенденції в західній і східній частині регіону були дещо різними: якщо в центрально-західних областях (Вінницька, Житомирська та Хмельницька), а також у м. Києві результат дещо погіршився (від 0,2 до 2,6%), то в центрально-східних областях (Київській, Кіровоградській, Полтавській, Сумській, Черкаській і Чернігівській) – поліпшився на 1-4%. В областях Сходу і Півдня результат блоку поліпшився, в середньому, на 0,4%; тенденції по областях також дещо відрізнялись: в Запорізькій, Луганській, Одеській і Херсонській областях, а також у м. Севастополі відбулось незначне погіршення результату (0,1-0,6%), в Криму, Дніпропетровській, Донецькій і Миколаївській областях – незначне поліпшення (0,2-0,9%), а в Харківській – помітне поліпшення (більш як на 2%). Відповідно до регіональної зміни рейтингів, відбувся також і регіональний перерозподіл голосів за блок по окремих регіонах. Так, частка Заходу у загальній кількості голосів знизилася

із 49% до 46,5%, Центру – зросла із 35,6% до 37,2%, Сходу і Півдня – також зросла із 15,4% до 16,3%.

Комуністична партія України досить помітно поліпшила свій результат у порівнянні до "провального" 2006 року, набравши на 1,5% голосів більше. Зростання рейтингу партії відбулося у всіх без винятку регіонах, але в різній мірі: так, на Сході і Півдні, які традиційно були прихильні до комуністів, середнє зростання рейтингу склало майже 3%, особливо значне – у м. Севастополі (5,6%), а також Луганській і Харківській областях (біля 4%); у Центрі рейтинг партії зріс майже на 1%, найбільше (по 1,5%) – у Вінницькій області та м. Києві; на Заході рейтинги партії виросли найменше – в середньому на 0,4%, при цьому в областях Галичини приріст найменший (0,2-0,3%), у решті областей регіону – більш помітний (0,5-0,6%). Відбувся також і певний перерозподіл "електоральної ваги" кожного із регіонів: питома вага Сходу і Півдня у голосах за КПУ зменшилась із 63,5% до 56,5%, Центру – зросла із 30,7% до 37,1%, Заходу – також дещо піднялася – із 5,9% до 6,4%.

Блок Литвина не лише кількісно, але й якісно поліпшив свій результат, подолавши 3%-й бар'єр. У порівнянні до 2006 року блок наростив свій рейтинг на 1,5%, набравши більший відсоток голосів майже у всіх регіонах, але головним чином у Центрі (+1,9%) та Сході й Півдні (+1,7%); дещо менш помітною була динаміка на Заході (+0,6%). Серед всіх регіонів найвищий приріст показали Запорізька область та м. Київ (понад 3%), також помітною була динаміка в Криму, Дніпропетровській, Закарпатській, Київській, Полтавській, Харківській і Хмельницькій областях (2,2-2,6%); мінімальні зміни результату зафіксовані в областях Галичини, а також Чернівецькій, Херсонській і Кіровоградській. Дещо змінилась і географія виборців блоку: частка Центра знизилась від майже 47% до 44%, Заходу – від 18% до 15%, а частка Сходу і Півдня – зросла з менш як 36% до понад 41%.

Соціалістична партія України вперше від моменту її створення опинилась поза межами парламенту, не подолавши 3%-й бар'єр. У порівнянні до минулорічних виборців партія втратила майже 3% свого рейтингу (знизився в 2 рази). У порівнянні із іншими партіями, географія підтримки яких змінилась не дуже помітно, регіональні рейтинги соціалістів зазнали докорінних змін, що сталося внаслідок різкої зміни ідеологічної орієнтації лідерів партії під час створення парламентської коаліції у липні 2006 року. Так, зокрема, рейтинг СПУ в Центральній Україні, яка завжди була електоральним ядром партії, знизився більш як на 8% (або майже в 4,5 рази!), на Заході – майже на 2% (в 2,2 рази), а на Сході і Півдні середній рейтинг зріс на 0,4% (насамперед, за рахунок Донецької області, 4 південних виборчих округи якої видали за партію просто фантастичний результат); в решті областей регіону результати не сильно змінились (від -2,6% до +1,9%). Завдяки катастрофічному падінню рейтингу в Центрі, регіональний розподіл голосів за партію зазнав принципових змін: якщо на всіх попередніх парламентських виборах центрально українські області забезпечували 60-70% всіх голосів за партію, то в 2007 році частка цього регіону впала до менш як 28%, знизилась також і частка Заходу із 13% до 12%, натомість частка Сходу і Півдня зросла із 27% до понад 60% (на одну лише Донецьку область припало майже 29% голосів партії, іще 11% – на Одеску).

Дострокові парламентські вибори, які вперше відбулися в історії українського парламентаризму, дозволяють зробити декілька висновків і зазначити на розвитку деяких тенденцій географічного характеру:

1) простежується певна тенденція щодо зниження рівня електорально-географічної поляризації – макси-

мальні і мінімальні результати партій по регіонах по-троху вирівнюються;

2) майже для всіх чільних партій простежується тенденція до електорально-географічної дифузії – поступового розширення географії свого впливу на території, що прилягають до тих територій, що традиційно є електоральною базою партій;

3) тенденція до максимальної консолідації голосів виборців за ті партії, які долають виборчий бар'єр (у 1998 році за партії-переможців віддали свої голоси 67% виборців, у 2002 – 75%, у 2006 – 78%, а в 2007 – 89%);

4) партії та блоки, які за 1,5 роки між виборами мало змінювали свою позицію, декларували на словах і реалізовували на практиці одні й ті самі гасла (незалежно від їх змісту, насамперед – БЮТ та КПУ), змогли істотно поліпшити свій результат; ті партії і блоки, які за 1,5 року неодноразово міняли свою позицію, йшли на численні компроміси (ПР і НУ-НС) – боролися за збереження свого результату; соціалістична партія, вчинок якої не сприйняла переважна більшість її традиційних виборців, втратила не лише значну частину свого електорату, але й основну (ядерну) зону своєї підтримки; результатом чого стало неподолання виборчого бар'єру;

5) вибори зафіксували, на жаль, майже повну відсутність у виборчій кампанії ідеологічних партій і блоків – соціал-демократичних, ліберальних, консервативних (за винятком крайніх лівих і крайніх правих – КПУ і ВО "Свобода"), натомість основними аргументами в політичній боротьбі під час виборів стали харизматичні особи лідерів та нічим не підкріплені економічно гасла соціального попудлізму.

Отже, позачергові парламентські вибори 2007 року продовжили, на наш погляд, ті електорально-географічні процеси, які започаткувалися в Україні з 2002 року і набули свого найбільш небезпечного розвитку на президентських виборах 2004 року. За винятком ротації у парламенті СПУ на блок Литвина, ніяких інших ані кількісних, ані якісних змін в партійно-політичному середовищі в Україні не відбулося. Можна припустити, що істотним каталізатором електорального розвитку в Україні стануть чергові (а не виключено, що й позачергові) президентські вибори. Відповідно до цього, наступні парламентські вибори, скоріш за все, матимуть доволі відмінну від нинішніх виборів конфігурацію, яка стосуватиметься як появи нових політичних гравців, так і еволюції вже відомих і популярних політичних партій.

Надійшла до редколегії 01.10.2007

ПРАЦІ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

УДК 911

І. Нестерчук, асп.

АНАЛІЗ ПРИДАТНОСТІ РОЗКРИВНИХ ПОРІД КОРОСТИШІВСЬКОГО БУРОВУГІЛЬНОГО РОЗРІЗУ ДЛЯ ЛІСОВОЇ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЖИТОМИРЩИНІ

Розкрито та проведено геологічний аналіз розкривних порід Коростишівського буровугільного родовища. Показано, що дані розкривні породи цілком придатні для проведення лісової рекультиваци, що підтверджується станом створених на відвалах лісових фітоценозів. Виявлено роль геологічного аналізу розкривних порід відвалів для вибору стратегії проведення біологічної рекультиваци та оптимізації навколишнього середовища регіону.

The geological analysis of the open rocks of the Korostyshivsky brown coal deposit is given. It is shown that the said above open rocks are fit for the forest recultivation, which is proved by the state of created on the dumps forest phytozenoses. The role of the geological analysis of the open rocks of the dumps for the strategy choice for the biological recultivation and the environmental optimization of Zhytomyr region is elicited.

Постановка проблеми. Україна володіє потужною мінерально-сировинною базою – в її надрах зосереджено близько 20000 родовищ та проявів корисних копалин, з яких 7807 родовищ мають промислове значення [10, 11, 12]. У вартісному виразі розвідані запаси цих родовищ оцінено в 7-7,5 трлн. доларів США. Зважаючи на географічне положення України, наявність людських ресурсів, наближення родовищ до промислових центрів сприяє розвитку гірничовидобувної та переробної промисловості [1, 3]. Це зумовлює формування на території України потужного промислового комплексу та пов'язаних з ним техногенно-екологічних проблем, серед яких техногенне навантаження, забруднення довкілля продуктами гірничо-видобувної промисловості, розміщення відходів та відвалів, порушення гідроecологічних умов, активізація та розвиток негативних геологічних процесів. В комплексі заходів з охорони та відновлення природних ресурсів, оптимізації навколишнього середовища та раціонального природокористування в регіоні, пов'язаних з гірничовидобувною промисловістю, велику увагу приділяють також відновленню продуктивності порушених промисловістю природних комплексів.

Енергетична криза в Україні, пов'язана з недостатніми запасами нафти та газу, зумовлює необхідність диверсифікації джерел палива і підтверджує реальні можливості щодо подальшого приросту видобутку ка-

м'яного та бурого вугілля. Загальна площа вугільних басейнів становить близько 18000 км² (3% площі України). Загальна площа гірничих виробок становить 13000 км². В результаті добування та переробки вугілля відбуваються значні порушення природних ландшафтів. При цьому змінюється рельєф, гідрологічний режим місцевості, знищується ґрунтовий покрив, флора та фауна. Тому при добуванні та переробці цих корисних копалин обов'язковим ланцюгом технологічного циклу є рекультивация земель, основна ціль якої – відновлення продуктивності, естетичної та господарської цінності земель [7, 12].

Природні ресурси та природні умови – основа матеріального виробництва та життєдіяльності населення. Стан природного середовища, рівень використання, збереження і відтворення природних ресурсів значною мірою визначає темпи економічного росту, що зумовило розвиток, вивчення та поширення досвіду лісової рекультиваци Коростишівським буровугільним розрізом на Житомирщині. У зв'язку з цим є актуальним і дуже важливим проведення досліджень з вивчення рекультиваци порушених земель вищевказаним підприємством з метою їх оптимізації.

При виборі методу рекультиваци необхідно враховувати різні фактори. Традиційно в першу чергу враховуються господарські потреби регіону, а не геологічні особливості розкривних порід. Це не завжди доцільно,